

הרמונית של מערכת מורכבת, שיתוף פעולה בין שונים, מצב שבו כל דבר נמצא במקומו הנכון והכול מתיישב עם הכללים הפיזיים והמוסריים המנחים את העולם:

לפי שהשלום הוא טוב משותף הכרחי בין האישים הצריכים חיבור ודיבור. והנה הוא אצלם כחוט הכסף או הזהב וזולתם, אשר בו יתחרזו הרבה מאבני האקדח וכיוצא, להעמיד מצב כל החלקים ההם על תוכן החרוז ההוא כללי ותיקן צורתו וצביונו – כי על כן נקרא ה' "שלום", שהשלום שלו (מדרש חזית פ"א) – כי הוא יתברך הקושר העולמות כולן ומקיימן על צורתן ומצבן בצביונן ובקומתן, כי על כן נקרא "חיי העולם" (דניאל יב, ז).¹

דברים ברוח זו כותב גם אברבנאל בפירושו למסכת אבות. תפיסה זו יסודה בפרק א של ספר בראשית, שבו יוצר אלוהים סדר מתוך התוהו ובוהו ובורא עולם שיש בו מקום מוגדר לכל עצם ולכל ברייה. השלום מתקיים כאשר כל רכיב ומרכיב במערכת מוכר כחלק חיוני מן המכלול, ויש תואם מלא בין כל הרכיבים. אם נתבונן שוב בפרשתנו נגלה שכל חלקיה עניינם הבאת השלום במובן זה של המילה.

קל לראות זאת בפרשת סוטה. הפרט שהפליא את חכמינו יותר מכל פרטי הפרשייה החריגה הזו הוא ההוראה למחות את שם השם, הכתוב בתוך אֶלֶה עֲלֵי סֵפֶר, אל תוך המים המרים שהאישה שותה. מחיקת שם השם היא, בכל הקשר אחר, איסור חמור. והנה כאן היא מצווה. חז"ל למדו מכאן שהקב"ה מוחל על כבודו כדי להשכין שלום בין איש לאשתו על ידי ניקוי האישה

שיעורים בשלום בינינו

פרשת נשא נראית במבט ראשון כאוסף הטרוגני של עניינים שאין ביניהם שום קשר. תחילה היא עוסקת במשפחות הלויים לבית גרשון ולבית מררי ובתפקידי נשיאת המשכן וכליו שהוטלו עליהם במסעות בני ישראל. אחר כך באים שני דינים קצרים שעניינם הרחקת טמאים מהמחנה ומעילה. אחריהם – פרשת סוטה, ההליך של בירור האמת בדבר אישה שבעלה חושד שנאפה תחתיו. אחרי כן באים דיני הנזיר – האדם המקבל על עצמו, בדרך כלל לתקופה מוגדרת, מגבלות קדושה מיוחדות, ביניהן התנזרות מיין ומכל פרי הגפן, הימנעות מתספורת ואיסור היטמאות למת. כאן, שוב בלי שום קשר ברור, מופיעה אחת התפילות העתיקות בעולם המצויות עדיין בשימוש: ברכת הכהנים. ואז מגיע דיווח ארוך, וחזרתי במידה מתמיהה, על דבר המתנות והקרבנות שהביאו נשיאי השבטים בחנוכת המשכן. שנים עשרה פעמים חוזר הכתוב על אותה רשימה עצמה. לשם מה החזרה הזו? ומה ההיגיון המנחה את סידור העניינים בפרשתנו?

התשובה נעוצה במילה האחרונה בברכת הכהנים: שלום. רבי יצחק עראמה, הפרשן בן ספרד של המאה ה"ו, עוסק בכך באריכות בספרו 'עקידת יצחק'. לדבריו, שלום אינו מציין רק היעדר מלחמה ומריבה. שלום פירושו שלמות ומושלמות, פעולה

מן החשד. אחר חורבן המקדש ביטל רבן יוחנן בן זכאי את ההליך הזה, אך הוא מלמד אותנו גם כיום כמה חשוב שלום הבית בעולם הערכים היהודי.

הפרשיות שעניינן תפקידי הלויים למשפחותיהם מלמדות אותנו שכל משפחה זכתה לתפקיד של כבוד במסע. נראה כי בני מררי ובני גרשון, שענייניהם מובאים בפרשת נשא, היו מרוצים מהכבוד שניתן להם – להבדיל מבני קהת, שתפקידם נדון בפרשת במדבר, ואשר אחד מהם, קורח, התרעם על מעמדו הנחות ביחס למשה ואהרן והצית אש מרד.

באותה רוח, הפירוט הארוך של מתנות שנים עשר נשיאים הוא דרך דרמטית להראות לנו כי כל אחד מהם חשוב דיו שתוקדש לו פסקה משלו בתורה. אנשים המרגישים שמזלזלים בהם, שלא נותנים להם תפקיד והכרה הראויים להם, עושים לעתים מעשים הרסניים – גם על כך יעיד מעשה קורח. התורה נותנת לכל נשיא, לכל שבט, מקום וכבוד; וכדי שנבין את חשיבות הדבר עושה זאת דווקא כאשר הפסקה החדשה המוקדשת לכל נשיא אינה מוסיפה מידע חדש. עצם קיומה הוא העניין. מתן הכבוד לכל שבט ושבט הוא דרך לשמור על ההרמוניה הלאומית – על השלום.

מקרהו של הנזיר הוא המעניין ביותר, מכמה בחינות. ביהדות מתקיים מתח בין ההדגשה כי כל אדם יקר בעיני ה' וכל אחד מבני ישראל עומד בברית איתו, לבין קיומה של אליטה דתית בדמות שבט לוי בכלל והכוהנים בפרט. נראה כי הנזירות היא דרך לפתוח בפני אלה שאינם כוהנים מסלול קדושה מיוחד, דומה לזה של הכוהנים אף כי לא זהה. גם זו דרך להשכין שלום: למנוע התמרמרות של אנשים העלולים להרגיש כי הם מודרים מלידה מן האליטה הדתית.

אם נכונים דברינו, הנה לנו נושא אחד הכורך יחדיו את כל המצוות והמאורעות בפרשה. נושא זה הוא נקיטת מאמצים מיוחדים לשימורו ולשיקומו של השלום בין הבריות. את השלום קל לקלקל וקשה לתקן. רובו של ספר במדבר הוא סדרה של וריאציות על נושא היריבות הפנימית. כזו היא גם ההיסטוריה היהודית כולה.

פרשת נשא מלמדת אותנו שעלינו לעשות מאמץ מיוחד כדי להביא שלום בין איש לאשתו, בין קהילות, משפחות ומנהיגים, ובין משמשים בקודש לבין אנשים משאר שדרות העם השואפים למעמד של קדושה.

אין זה מקרה אפוא שברכת הכוהנים, כמוה כרובן המכריע של תפילותינו, נחתמת בתפילה לשלום. השלום, אמרו חז"ל, הוא שם משמותיו של הקב"ה. הרמב"ם כותב שהתורה כולה ניתנה כדי להשכין שלום בעולם.² פרשת נשא היא סדרה של שיעורים מעשיים המלמדים אותנו איך להבטיח, במידת האפשר, שכולם ירגישו שמכירים בהם ומכבדים אותם, ושהחשדות יתפוגגו ויימחו. כי כדי להשיג את השלום הזה אין די להתפלל; צריך לעמול.

1. ר' יצחק עראמה, עקדת יצחק, במדבר, השער הארבעה ושבעים.
2. משנה תורה, הלכות מגילה וחנוכה ד, יד.